

DIN CORESPONDENȚA FAMILIEI PONI - NOTE ȘI OPINII INEDITE DESPRE PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Oana FLORESCU, Monica NĂNESCU, Ion SANDU
Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” - Laboratorul de Investigații
Științifice –ARHEOINVEST

Rezumat: În corespondența familiei Poni, documente care se regăsesc în Fondul de la Arhivele Naționale din Iași, există o serie de informații referitoare la neutralitatea României și intrarea țării noastre în Primul Război Mondial. În scrisorile studiate, Petru Poni, soția sa, Matilda și fiica, Margareta, își exprimă opiniile în legătură cu oportunitatea participării României la această deflagrație mondială.

Abstract. In the correspondence of the Poni family, documents that are found at the National Archives in Iasi, there are a lots of informations related to Romania's neutrality and our country's entry into World War I. In the letters studied, Petru Poni, his wife, Matilda and their daughter, Margareta, express their views on opportunity Romania's participation in this world deflagration.

Începutul Primului Război Mondial îl găsește pe profesorul Petru Poni la București, unde îndeplinea funcția de președinte al Secțiunii Științifice a Academiei Române (1914-1916). Remarcându-se deja ca o marcantă personalitate a timpului său prin prestigioasa carieră universitară și științifică desfășurată, renumitul profesor ieșean nu va rămâne indiferent la starea națiunii în vederea atingerii scopului politic principal al participării României la război și realizarea statului național unitar român.

În plan politic, profesorul Petru Poni a fost unul dintre membrii marcanți ai Partidului Național Liberal (P.N.L.) din aceea vreme. În anul 1884 s- a alăturat grupării politice formată din „liberalii sinceri” conduși de George Vernescu și conservatorii lui Lascăr Catargiu (Partidul Liberal-Conservator). După o scurtă perioadă petrecută în această formațiune politică, revine în Partidul Național Liberal fiind ales, în mai multe rânduri, deputat și senator. La fel de prodigioasă a fost și perioada în care a îndeplinit funcția de Ministru al Învățământului în diverse perioade timp (câteva luni în 1891, 13 luni în perioada 1895-1896, apoi în 1918), prilej cu care prestigiosul profesor ieșean a oferit legi importante pentru administrația învățământului. În martie 1896 a dat *Legea pentru facerea clădirilor școlare și înființarea Casei Școalelor și Legea asupra învățământului primar și normal-primar.*

În acest context, scrisorile, transcrise integral după cele originale, oferă un material interesant cuprinzând diverse știri, opinii, fapte, starea de spirit a populației, știri din străinătate și evenimente referitoare la deciziile politice ce au fost luate de guvernanți în acea perioadă premergătoare declanșării Primului Război Mondial.

La începutul anului 1914, Europa era împărțită în două tabere. Germania, Austro-Ungaria și Italia făceau parte din Tripla Alianță. După retragerea Italiei și cooptarea Imperiului Otoman, națiunile Alianței s-au numit Puterile Centrale. De cealaltă parte, Rusia, Franța și Maria Britanie se constituiseră în Tripla înțelegere, devenită Antanta. Cu excepția Bulgariei, statele din Balcani au luat partea Serbiei și a Alianților din Antanta. Aceste alianțe au fost puse în mișcare în urma declarației de război făcute de Austro-Ungaria. În mai puțin de o săptămână, întreaga Europă stătea sub semnul războiului.

Într-o scrisoare din 7 iulie 1914, aflăm că Bulgaria își concentrează armata la frontieră, cu intenția de a intra în război.

Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Matilda Cugler Poni, dosar nr. 514

Consiliul Superior al Agriculturii Cabinetul Președintelui

Luni 7 Iulie 914 Dragă puiule,

Am văzut aseară pe Dl Sturdza. El a fost îndestul de rău. Acum de vre o două zile e mai bine. A fost la Rege și în urma acestei vizite s'a îmbolnăvit. – Doamna Simionescu cu copiii sunt aice. Am întâlnit'o astăzi la restaurant și mi- a spus că se duc pentru o săptămână la Țigănești. M-a întrebat dacă nu ar vrea să meargă acolo și Margareta macar pentru vre o două sau trei zile. I-am spus că îți voi scrie ca se o întrebi. Ceea ce fac. – Știrile venite astăzi sunt alarmante. Incidentele de la fruntaria Bulgariei se generalizează. Bulgarii concentrează trupe pe fruntarii. Acelaș lucru facem și noi. În această stare e de agiuns pentru ca se aprindă focul. Primejdia e cu atât mai mare cu cât Bulgarii sunt în adevăr nebuni și se pare că Ungurii se ațâță.

Să ne videm cu bine

P. Poni

Toată lumea începe să se neliniștească, iar românii plecați în străinătate, în vacanțe, se întorc în țară pe rute ocolitoare.

Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Matilda Cugler Poni, dosar nr. 516

Consiliul Superior al Agriculturii Cabinetul Președintelui Mercuri

23 Iulie 914

Dragă puiule,

Dacă lucrurile nu se schimbă, voi veni sâmbătă sara acasă. Trenurile merg cu mari întârzieri însă până acuma nu a fost suprimat nici unul. De la Petruță nu am nici o știre. Toți cei cari fusesse la băi în străinătate s'au întors. Cei din Franța au plecat prin Marsilia și de acolo pe mare prin Constantinopol și Constanța. Am văzut o marconigramă de la Drul P. Petrini care spune că a plecat din Marsilia cu un vas în Egipt, la Alecsandria, pentru ca de acolo să se întoarcă în țară. Se poate se agiungem

se facem giurul lumii pentru ca se venim acasă. Și în orice parte a lumii ne vom afla vasul pe care vom călători va pute fi atacat de marina inamică.

Mii de sărutări, P.Poni

În data de 29 iulie, Rusia și-a mobilizat armata la granițele cu Austria și Germania, cu intenția de a împiedica distrugerea Serbiei. În secret, Rusia urmărea acapararea unor teritorii ale Imperiului Otoman, dar inițiativele precedente fuseseră stingherite de Austro-Ungaria și de Germania. Imperiul țarist dorea să aibă controlul Constantinopolului și al strâmtorilor Bosfor și Dardanele.

La 31 iulie, Germania a cerut Rusiei să înceteze pregătirile de război, iar Franței, printr-un ultimatum, să-și declare neutralitatea în cazul declanșării unui conflict între cele două mari puteri. Franța și Germania erau rivale istorice și își încă disputau regiunea Alsacia-Lorena.

Atât Rusia, cât și Franța au ignorat solicitările germane. Pe 1 august izbucneau luptele pe granița ruso-germană, iar în data de 3 august, Germania declara război Franței.

Relațiile dintre Germania și Marea Britanie se înrăutățiseră treptat înainte de 1914. Anglia era învinuită că împiedică Germania să devină o mare putere mondială. Încă de la începutul războiului, Germania și-a făcut cunoscute intențiile de a ataca Franța, prin Belgia. În 1838, Anglia și Franța semnaseră un tratat cu Germania, ce garanta independența și neutralitatea Belgiei.

În altă scrisoare trimisă de Petru Poni soției, aflăm că urmează să se hotărască soarta României la Consiliul de Coroană din 3 august 1914.

3 August 1914 Dragă Mărgărică,

.....aice așteptăm cu nerăbdare ceea ce se va hotărî mâne în Consiliul de Coroană. Bucureștenii se primblă pe pod și pe bulevarde. Cafenelele, berăriile, grădinele, cinematografele sunt pline de lume. În toate părțile nu auzi decât muzici. Numai pe unele strade mai laterale întâlnești câte o patrulă de gardieni sau de soldați care pândesc pe greviștii de la tramwae. Din timp în timp, rar, trece câte un tramwaiu cu câte 4 sau 5 sentinele cu pușca la umăr ca se apere pe conductorii și watmanii care le conduc. Eată ce e Bucureștii în fața celui mai grozave catastrofe care se va dezlănțui asupra omenirii. Ce hotărâre va lua mâne Consiliul de Coroană? Sunt trei soluții și numai trei. 1) Mergem cu tripla alianță. E probabil că pe uscat ea va fi învingătoare. Germania și Italia vor sdrobi Franța. Rusia va fi ținută pe loc de Germania și Austria și de noi. Inglitera singură va câștiga. Ea va nimici flota germană, va lua coloniile Germaniei, va strivi comerțul maritim german care îi făcea concurență. Noi cu ce ne vom alege? În perspectivă avem soarta Serbiei, din partea celor cari am dat viața soldaților noștri și avuția țarei. A doua soluție: se mergem cu tripla înțelegere. Probabil că

vom avea soarta celor învinși. Ultima soluție e să rămânem neutri. Vom avea dușmănia și a unora și a altora. Aceasta e sigur. Dar în cele dintâi două soluții putem noi compta pe prietenia Austriei sau a Rusiei. În ceea ce privește Germania, ce interes are ca să ne susție? Cel puțin în ultima ipoteză nu vom avea ororile războiului. Nu știu cum vor giudeca conducătorii noștri. Dumnezeu să'i lumineze. P. Poni

Consiliul de Coroană a avut loc la Castelul Peleş. Au participat membrii guvernului, foștii președinți de Consiliu, trei reprezentanți ai partidului conservator și trei ai partidului democrat de sub conducerea lui Take Ionescu¹. Regele Carol I a luat primul cuvântul și a cerut ca România să ofere ajutor Triplei Alianțe, fiind legat, personal, de Puterile Centrale. Take Ionescu și Ion

I.C. Brătianu au replicat că România trebuie să rămână neutră, la fel ca și Italia, cu care a fost semnat un tratat ce prevedea ca, la intrarea României sau Italiei în război, aceste două state să se anunțe reciproc, din timp.

În data de 4 august 1914, Marea Britanie a declarat război Germaniei, pentru a asigura neutralitatea Belgiei. În întreg Imperiul Britanic se făceau pregătiri de război. Japonia s-a alăturat Aliaților pe 23 august. Italia își păstra pentru moment neutralitatea, în pofida apartenenței la Tripla Alianță. Mulți italieni ar fi dorit să intre în război de partea Aliaților, pentru a recupera teritoriile austro-ungare populate de semeni de-ai lor.

România nu putea rămâne în neutralitate mult timp. Toată lumea aștepta intrarea României în război, iar doamnele din înalta societate pregăteau pansamente pentru răniți.

Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Margareta Poni, dosar nr.289

6 August 914 sara

Dragă Mărgărică,

Servitoarea a pus scrisoarea ta într'un pachet de jurnale și numai în astă sară, desfăcând jurnalele, am dat peste dânsa. De aceea îți scriu de abe acum și nu ai să primești scrisoarea me decât vineri. Îți aduc aminte că vineri are să aibă loc eclipsa de soare. La Iași are să înceapă la 1 oară și 35 minute și are să se termine la 3 și 56 m. aproape 0,941 din discul soarelui are să fie în umbră. Sigur că ai să'l observezi. Tare bine ar fi dacă ai lua câteva fotografii în diferite momente și mai cu seamă în timpul macsimului care va ave loc la 20.48

m. Îți aduci aminte cum ne-am amuzat la Hercules bad uitându-ne prin steclele afumate la bietul soare pe care îl mâncau vârcolacii? Eclipsa de

¹ Xenii, C., Take Ionescu, Editura Universul, București, 1932.

poimâine are să producă o impresie teribilă asupra populațiilor inculte și pline de superstiții din Rusia și Galiția. Cine știe dacă nu va influența mult asupra soartei războiului.

Am fost astăzi la dl. Sturdza. El este tot cum v'am spus cu boala lui. Măne are un consult cu un chirurg și cu medicul lui curant, Drul Cantacuzino. Pe doamna am găsit-o într'o activitate febrilă. S'a înființat, sub patronatul

Reginei, o societate care se chiamă, mi se pare, "Mama răniților", pentru a pregăti obiectele necesare la căutarea celor răniți în războiu. Am găsit-o încongiurată de bucăți de pânză, de tifon este pe care le distibuea pentru a face cămeși, bandaje și mai știu eu ce. Ea care e atât de șubredă și se deplasează atât de greu, a fost la Sinaia pentru a organiza cu Regina Societatea. Ducându-mă la St. am trecut pe lângă casa lui Costinescu pe care era o tablă mare cu inscripția "Crucea roșie" și un steag colosal. După cum vezi, ne pregătim de războiu. Dea Dumnezeu ca toate aceste pregătiri să se facă fiind că voim pacea.

Acuma mi e somn. Noapte bună și se auzim de bine.

P. Poni

La 10 octombrie, Regele Carol I se stinge din viață, în urma unei angine pectorale. În realitate, lumea considera că a murit de supărarea pe care a trăit-o în legătură cu hotărârea de a nu intra în război alături de Germania.

Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Matilda Cugler Poni, dosar nr. 522

Consiliul Superior al Agriculturii Cabinetul Președintelui

Dragă puiule,

Joi 2 oct. 914

Nu'ți scriu nimică despre funeraliile Regelui Carol căci știu că vei fi cetit în jurnale descrierea lor amănunțită. De almintrele am văzut foarte puțin din ce s'au petrecut. Nu am fost la aducerea corpului căci ar fi trebuit se fac de la gara Mogoșoaea și până la Palat peste cinci kilometri pe gios și în frac. De și sunt aproape de tot bine, nu am îndrăznit se mă espun se răcesc din nou mai tare. Tot din această pricină nu m'am dus astăzi la Curtea de Argeș. Am zis din toată inima: Dumnezeu să'l odihnească întru cei drepți că mult bine a făcut pentru țara noastră. Mii de sărutări

P.Poni

În 1915, Germania și Austro-Ungaria au depus eforturi uriașe pentru a înfrânge Rusia. La începutul anului, rușii invadaseră Ungaria. Trupele Reichului au pornit contraofensiva pe 2 mai.

În aprilie 1915, Italia a semnat la Londra un tratat secret cu Anglia, Franța și Rusia. Tratatul ceda Italiei o porțiune însemnată din teritoriul Austriei în schimbul intrării sale în război de partea Aliaților. Pe 23 martie,

Italia declara război Austro-Ungariei. De-abia un an mai târziu (august 1916) avea să declare război și Germaniei.

În data de 11 octombrie, Bulgaria intra în război de partea Puterilor Centrale, alăturându-se încercării de a cuceri Serbia și Muntenegru. Astfel s-a deschis calea către Turcia, inima Imperiului Otoman, care rezistase în primă fază ofensivei Aliatilor, dar depindea acum de sprijinul Puterilor Centrale.

Din scrisorile cercetate aflăm că în perioada de neutralitate, oamenii erau deosebit de îngrijorați și își făceau provizii de alimente în eventualitatea intrării în război, deși pâinea lipsea zile întregi de pe mesele oamenilor.

Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Petru Poni, dosar nr. 1361 1915

Dragă puiule,

Toată lumea e foarte îngrijită de mersul lucrurilor. Cu neutralitatea noastră stăm ca într'un vrăf de par. O mișcare nechibzuită și ar fi vai de noi. Asta o simte ori cine și asta face, că trăim într'o groază fără de sfârșit. Bine înțales că nu vorbesc pentru mine. Eu spun să le facă Dzău toate bune, el poate, dacă vrea să facă să înceteze coșmarul în care ne sbatem. Vezi că ear "Non habemus papa". Domnia i-a fost scurtă și grea. A murit singur cu dorul Veneției în suflet. Nu știi tot nimic de Petruță? Dacă nu a venit și dacă nu ai știri atunci scrie lui Beldiman. Să pare că acum nu lasă lumea să vie în țară. De la Lența Comarnescu și de la Dna Nether nu era până eri nici o știre. Dlul Mărzescu a plecat la Viena pentru ca să'și aducă familia din Bavaria, tot unde e și Lența. La Manole toată lumea e bine dar plină de groază din cauza lui Aurel. Se așteaptă în fiecare ceas chemarea lui. Biata Lența e foarte amărâtă.

Toată lumea e supărată pe bietul Rege care ține cu nemții. Cred că'l doare inima dar nu cred că ține cu dânsii în detrimentul țării noastre. Mii de sărutări și să ne vedem cu bine. M. Poni

Dacă aflu ceva de Petruță și de Maria scrie'mi imediat te rog.

23 Mai 1915

Dragă puiule,

.....noi facem multă economie dar scumpetea, în toate, e așa de mare încât tot să cheltuește. Mulți din cunoscuții noștri fac provizie de zahăr, cafea și ciai, pe care le pun la cămară, pentru acele timpuri când n'ar să fie de găsit. Nu știu ce-a fi dar să ferească Dzău țara noastră cum a ferit'o până acum de război și de boale și să le dee minte la cei cari o conduc, să nu o ducă de râpă. Un lucru e sigur că nimene nu dorește război afară de cei care nu au nimic de pierdut. Dacă ași ști că dând viața mea ași putea câștiga acele pământuri pe care trăiesc români, mi-ași da viața, fără să-mi pară rău dar fiind chiar Rege, n'ași măna poporul meu într'un război așa de

teribil și fără de folos....

*Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Petru Poni nr. 1366
1915-1918*

Ce face Dna Bianu? E bine de tot?

Dragă Petrăchel,

Tu scrii că n'ai primit decât scrisoarea mea? E foarte curios fiind ți-a scris și Margareta o scrisoare și 2 cărți postale și eu tot 2. N'ai primit decât ceea ce am recomandat. Din București vin nerecomandate să vede că de la noi nu pleacă. Noi suntem bine. Lucia e chiar acuma dusă la gară pentru a primi, împreună cu tot comitetul "Luteția" pe un profesor din Paris care vine cu soția lui și are să ție desară o conferență despre "Idealul Franței" se zice că vorbește bine. După sosire are să fie la 12 un dejun. Mai are să'l primble Tafrali prin Iași ca să-i arăte tot ce este mai de samă ca monumente și altele. Desară e conferența și la noapte banchet și mâni plecare și tot mâni vine un general Italian cu suita lui ca să decoreze Iașul. În halul în care se află Iașul, nu-i mai lipsește decât să fie decorat. Să vezi ce murdărie e pe toate străzile. E de necrezut. Are se aibă franțuzul de spune acasă la dânsul.

Suntem însă foarte necăjiți cu pânea. De trei zile nu este pâne. Două zile nu s'a făcut de loc, și azi s'a făcut foarte puțină încât, aproape nimene n'a putut lua pâne. Nu se găsesc decât covrigi și acei vechi, cine știe decând. Prin jurnale vezi veconținut că or se dee la export fiind că este prea mult grâu și noi nu avem pâne. Nu ai putea vorbi acolo cu cineva să se gândească și la asta că or ice rebdare are un sfârșit. Eri eram în grădină și trecea o femeie cu câți-va covrigi în mână. N'am auzit decând sunt așa blăstămuri. Cel mai bland era "să moară de foame lângă străchini pline". Am oprit'o și am întrebat'o pe cine blastămă așa de grozav "Pe-acei care ne lasă fără pâne. – ce duc acasă, niște covrigi? - Nu'i bătae de joc? Spun că nu au grâu dar ce fac cu grâul pe care'l trec, în toate nopțile, prin gara noastră și'l trimit în străinătate? Mama mea șade lângă gară și doar vede ce să petrece". Și iar a început să blasteme. "Până ce n'am sparge capetele celor de la Primărie n'are să fie regulă". Dacă o vedeai o credeai foarte capabilă de așa ceva. Sunt multe ca dânsa. Lumea a perdut rebdarea. Îți aduci aminte că revoluția cea mare în Franța a început cu lipsa de pâne. Mi-a părut foarte rău de puțină pietate care a probat'o Dna Elza pentru memoriu moșului și a mătușei ei. Înainte de-a fi soacră, a fost Dna Sturdza mătușa ei. A făcut ce-a făcut cu lucrurile de artă și suvenire, dar n'a trebuit să vândă și manuscriptele. Tu știi ce lucruri de mare importanță avea Sturdza între manuscriptele lui. Lucruri de mare interes pentru țară. Nu s'a gândit femeia asta că-i româncă. Sturdza mi-a spus odată la Paris că dacă ajunge

acasă are să și reguleze manuscriptele. Probabil avea intenția să le publice. Ar trebui Dnul Iorgă se vadă ce s'a făcut cu dânsule. "Sic transit gloria mundi"

"Pe morminte crește earbă... Tot se trece, tot se stinge.

E nebun acel ce ride

Mai nebun, acel ce plânge!" Mă citez pe mine! Ce zici? nu'ți pare ridicol? Mii de sărutări și să ne vedem cu bucurie. M. Poni

Scrie macar câte o cartă postală. Grădina merge bine.

Starea de liniște aparentă a românilor este invidiată de cei din jur care se aflau în plin război. În acest sens, ne parvin informații importante din partea profesorului Petru Poni prin scrisoarea datată 13 decembrie 1915.

Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Margareta Poni, dosar nr. 316

Dragă Mărgărică,

13 Dec. 1915

Îți mulțumesc atât ție cât și Luciei și lui Ați pentru informațiunile ce mi dați asupra celor trei moșii scoase la licitație. Nu cred înse că împregiurările sunt favorabile pentru a face cumpărături.

Și apoi, când a agiuns cineva la vârsta mea, singurul lucru la care îi este permis se aspire este să se odihnească, ear nu se facă întreprinderi nouă: Passe encore pour bâtir

Mais planter à cet âge...

Am fost alaltăieri la Maria pentru a o felicita de ziua ei. Era lume multă; nu mai încăpeau în odăițele lor. Mi-a arătat telegrama ce i ați trimis.

Jurnalele franceze tot nu ne vin. Suntem nevoiți să vă mulțumim cu cele românești și nemțești. Aseară unul din tovarășii noștri de cafenea cetea o corespondență din Orșova trimisă la Berliner Tageblatt. Corespondentul se urcase pe o înălțime și uitându-se pe Dunărea în gios privea la Turnul Severin.

"Acolo, zicea el, clădirele sunt întregi: coșurile uzinelor fumegă, ceea ce dovedește că într'însele sunt oameni sănătoși cari lucrează. La noi, nu vezi de cât ruine și printre ele morți și răniți" "Ce fericiți sunt românii" termina corespondentul lor.

Aștept cu nerăbdare se treacă și săptămâna aceasta pentru ca se pot veni acasă. Până atunce se auzim de bine. Sărutări.

P. Poni.

1916

Dragă puiule, văd că nu scrii nimic cu toate că te-ai dus de câteva zile din Iași. Ce faci? La noi după zile de Mai a venit earna cu frig și omăt. Aice e mare frică de o mobilizare fiind că s'a rechemat subit tot ce a fost în

congediu. Soldați și ofițeri, abea plecați au fost rechemati telegrafic. Toată lumea e îngrijită să dea Dumnezeu să fie pace, macar la noi. Pe cine ai mai văzut? Te rog foarte mult să mi scrii ce s'a făcut cu procesul Luciei. Nimene nu i-a trimis nicu un cuvânt. Cred că tu ai aflat cum stau lucrurile. Mâni sară ne ducem la Lența să chemăm spirite.

La revedere cu bine și cu bucurie. M. Poni

În anul 1916, anul intrării României în război, Petru Poni era Președinte al Academiei Române. Academia a împărțit soarta țării cu momente de grele încercări, dar și de istorice împliniri. Datoare să dea însăși un exemplu de conduită patriotică, Academia Română a contribuit cu suma de 1015650 lei la efortul de război. Petru Poni spunea: „sumele ce putem oferi sunt mici, însemnătatea lor este mare. Ele vor dovedi că cea mai înaltă instituție culturală este de acord cu toată suflarea românească în aceste mari momente ale vieții noastre naționale”.²

În perioada 1 august – 6 septembrie 1916, a avut loc Bătălia de la Turtucaia. În această confruntare, armata română a suferit o grea înfrângere din partea trupelor germano-bulgare. S-au înregistrat 6 000 de morți și răniți, în timp ce 28 000 de militari au fost făcuți prizonieri.

Bătălia pentru București a constituit o ultimă încercare a trupelor române, comandate de generalul Constantin Prezan, de a apăra Capitala în fața invaziei Puterilor Centrale. Cele mai crâncene lupte s-au desfășurat în zona Călugăreni. Deși la început armata română a obținut unele succese, în cele din urmă a fost nevoită să se retragă, Bucureștiul fiind ocupat.

Când trupele de ocupație au intrat în capitală, o parte din membrii Academiei, a conducerii și personalului său de execuție s-au retras, împreună cu Guvernul și celelalte autorități ale statului, la Iași, pe teritoriul rămas liber.

Petru Poni, reîntors la Iași, a adăpostit în pivnița casei lăzi cu cele mai importante cărți din Biblioteca Academiei Române, trimise de Ion Bianu. Despre aceste fapte aflăm din scrisoarea datată 1 noiembrie 1916.

*Arhivele Naționale Iași, Fond familial Poni, Mapa Petru Poni nr. 1385
Academia Română*

București, 1 Nov. 1916 Marți

Prea Stimate Domnule Poni,

Scriu după ora 3 după amiază. Se diminează între 11 și 12 am avut aici un dans aerian mare: câteva aeroplane inimice au venit deasupra Capitalei și au lăsat multe bombe cari se spărgeau cu zgomot îngrozitor. Una a căzut în fundul grădinii Dnei Câmpianu – la vreo 200 metre departe de Academie. La asemenea întâmplări funcționarii – puțini câți mai sunt pe aici – ne

² Analele Academiei Române, seria II, Tomul XXXIX, 1916-1919, p. 275

adunăm jos în sala de adăpost sub depozitul manuscrisptelor. Acel loc este cel mai bun adăpost, având una peste alta două bolți făcute cu zid și fier și deasupra celei de sus un rând de saci de nisip.

Am primit scrisoarea Dtale de la 26 Oct. trecut, cum primisem și pe cea de la 20– după ce trimisem pe a mea cea pornită cu nerăbdare. Așa dar deocamdată pentru lăzile deacolo 1-19 sunt liniștit. Ce va fi în viitor, care va fi gradul de siguranță al lor acolo ca și tuturor colecțiilor rămase aici, numai singur Dumnezeu poate ști. Peste un ceas, peste o zi, o săptămână, o lună, toate pot fi nimicite de o bombă care le-ar aprinde sau de altă putere nimicitoare.....Al dumatiale devotat Ion Bianu

Bătălia de la Mărăști s-a desfășurat între 22 iulie și 1 august 1917 și a fost o operațiune ofensivă a armatei române și armatei ruse cu scopul de a încercui și distruge Armata a 9-a Germană. Bătălia de la Mărăști a reprezentat un important punct de cotitură în desfășurarea operațiunilor militare pe frontul românesc dar a și contribuit și la ridicarea moralului ostașilor români. Reorganizate și temeinic instruite de generalul Berthelot dar având și experiența campaniei din 1916, trupele române s-au dovedit a fi un adversar capabil de a pune probleme și chiar de a învinge redutabilele armate germane și auster-ungare.

Bătălia de la Mărășești, din 6 -16 august 1917, a fost cea mai importantă operațiune militară desfășurată de Armata Română în timpul Primului Război Mondial. A fost o operațiune complexă, de apărare și menținere a liniei frontului punctată cu numeroase riposte ofensive din partea românilor.

La 1 decembrie 1918, are loc marea adunare națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, ce decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dâșii cu România, împlinindu- se dezideratul tuturor românilor la intrarea în război.

În ansamblu, scrisorile radiografiază o perioadă deosebit de tumultoasă în viața națiunii române, oferind informații prețioase referitoare la contextul politic și la oportunitatea intrării României în Primul Război Mondial, văzute prin prisma omului de știință Petru Poni, care înscrie astfel o importantă pagină de referință a istoriei noastre naționale.

Bibliografie:

1. Fond familial Poni, Mapa Petru Poni, Mapa Matilda-Cugler Poni
2. Analele Academiei Române, seria II, Tomul XXXIX, 1916-1919
3. Xeni, C., *Take Ionescu. 1858-1922*, Editura Universul, București, 1932